

Batorego 2 - o ludziach

2026-02-27

Pod koniec XIX wieku teren pomiędzy ulicami Batorego a Łobzowską należał do **Zeferyny Boczkowskiej**. To właśnie z jej parceli wyłoniła się późniejsza kamienica pod numerem 2.

Wycinek fotografii, zbliżenie na fragment kamienicy od strony ul. Biskupiej (widoczna po prawej stronie, za drzewem). 1930 rok. Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn. 1-U-2392-3.

W 1887 roku pojawia się wzmianka, że miasto nabyło część tych gruntów w związku z planowanym przedłużeniem ulicy Łobzowskiej. Jeszcze w 1899 roku Boczkowska figuruje w księgach adresowych jako właścicielka nieruchomości przy ulicy Batorego 2, 4 i 6.

Informacja o właścicielce parceli w 1899 roku – Zeferynie Boczkowskiej. Źródło: „Kalendarz Krakowski na rok 1899” Józefa Czecha, dostęp online: mbc.malopolska.pl.

W lipcu 1907 roku, pod koniec swojego życia, Zeferyna Boczkowska sprzedała swoje nieruchomości **Ludwikowi i Leontynie Boguszom**. Ludwik Bogusz był porucznikiem 20. Galicyjskiego Pułku Piechoty c.k. Prasowe wzmianki z tego okresu mówią o zabudowie obejmującej dom dwupiętrowy wraz z domem parterowym, co wskazuje na istnienie rozbudowanego zespołu zabudowy tego odcinka ulicy jeszcze przed powstaniem obecnej kamienicy przy Batorego 2.

W listopadzie 1909 roku nieruchomości związane z dzisiejszymi adresami Batorego 2 i 4 przeszły w ręce **Maurycego i Amalii Waldmannów**, którzy nabyli je od Ludwika i Leontyny Boguszków. To właśnie Maurycy Waldmann zlecił następnie Kazimierzowi Brzezińskiemu wzniesienie obecnego budynku na rogu ulic Batorego i Łobzowskiej. W ten sposób dotychczasowa zabudowa ustąpiła miejsca nowej, narożnej kamienicy czynszowej.

Po zakończeniu inwestycji kamienica przy ulicy Batorego 2 zaczęła pełnić swoją podstawową funkcję jako miejsce zamieszkania dla krakowskich rodzin, przedstawicieli inteligencji oraz ich służby.

Wśród mieszkańców kamienicy przy ulicy Batorego 2 wymienionych w spisie z 1910 roku pojawia się **Oskar Włodzimierz Callier** – filolog, nauczyciel gimnazjalny i akademicki, weteran powstania styczniowego. Do Krakowa przeniósł się na początku XX wieku, by zapewnić swoim dzieciom edukację w duchu polskim. Pracował m.in. jako nauczyciel języka angielskiego w Akademii Handlowej, był także autorem cenionych słowników językowych i aktywnym działaczem środowisk weteranów 1863 roku. W połowie 1919 roku osiadł w Poznaniu, gdzie kontynuował swoją działalność edukacyjną.

Oskar Włodzimierz Callier. Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn. 1-N-84.

W spisie mieszkańców kamienicy przy ulicy Batorego 2 z 1910 roku pojawia się dziś niemal zapomniana **młodopolska poetka Stanisława Szadurska**, zapisana urzędowo jako Władysława Szadurska, określona jako *literatka samoistna*. Pochodziła z Puszy w Inflantach. Około 1910 roku mieszkała w Krakowie i współpracowała z prasą wileńską oraz krakowską, publikując korespondencje,

artykuły i recenzje, często pod pseudonimami i kryptonimami. Znana jest jej relacja z odsłonięcia w lipcu 1910 roku pomnika Grunwaldzkiego. Była autorką kilku tomów poetyckich, ale z czasem zwróciła się ku prozie. Pracowała również nad obszerniejszą powieścią, osnutą na tle wydarzeń rewolucji 1905 roku w Inflantach.

Stanisława Szadurska (po prawej). Źródło: „Nowości Illustrowane”, 1910, nr 30, dostęp online: jbc.bj.uj.edu.pl.

Po opuszczeniu Krakowa Stanisława Szadurska wróciła do rodzinnej Puszy w Inflantach. W czasie pierwszej wojny światowej i rewolucji bolszewickiej pozostała w rodzinnym dworze, mimo narastającego zagrożenia. Została aresztowana przez bolszewików, a następnie zamordowana w lutym 1918 roku. Wcześniej była świadkiem śmierci matki i siostry. O jej tragicznym losie informowała ówczesna prasa podkreślając, że zginęła, broniąc rodzinnego dworu w Puszy.

W 1912 roku kamienica przy Batorego 2 pojawia się również na łamach prasy w kontekście **sprawy oszustwa**. W jednym z artykułów gazety „Naprzód” opisano działalność Edwarda Szuwalskiego i Tadeusza Piętowskiego, którzy zamieszkali pod tym adresem i urządzili swoje mieszkanie w bardzo wystawnym stylu, kupując meble na kredyt w licznych firmach. Według relacji prasowej mężczyźni sprzedali następnie wyposażenie i zbiegli z miasta, pozostawiając wierzycieli z długami przekraczającymi 10 tysięcy koron. W realiach Krakowa roku 1912 była to suma znaczna, odpowiadająca kilkuletnim dochodom pracownika najemnego. W dalszej części tekstu informowano również, że *„mieszkania obu oszustów służyły za szulernię, gdzie ogrywano zwabionych gości”*. Epizod ten pokazuje, że kamienica była nie tylko miejscem stabilnego życia mieszczańskiego, lecz także przestrzenią bardziej nieoczywistych historii.

Tuż przed wybuchem I wojny światowej, w 1913 roku, kamienica przeszła z rąk Waldmannów w ręce dwóch znanych krakowskich adwokatów – **Dawida Susskinda** i **Ludwika Rattlera**, którzy zostali jej współwłaścicielami.

Dawid Susskind pochodził z Bochni. Na listę adwokacką został wpisany w 1908 roku, a swoją kancelarię prowadził przy ulicy Mikołajskiej 6. Od 1909 roku należał do loży B’nai B’rith „Solidarność”, której później został prezesem, a także działał w stowarzyszeniu „Sfas Emes” i w strukturach Krakowskiej Izby Adwokackiej. Zginął najprawdopodobniej podczas likwidacji getta w Stanisławowie w sierpniu 1942 roku, w trakcie masowych egzekucji ludności żydowskiej. W tym czasie był związany z tamtejszym Judenratem.

Drugim ze współwłaścicieli kamienicy był **Ludwik Rattler** pochodzący z Przemyśla, adwokat należący do elity prawniczej Krakowa początku XX wieku. Na listę adwokacką został wpisany w 1906 roku, a jedną z prowadzonych przez niego kancelarii była ta mieszcząca się właśnie przy Batorego 2. Kamienica była więc nie tylko miejscem jego zamieszkania, lecz także przestrzenią pracy i codziennej aktywności zawodowej.

Ludwik Rattler od 1909 roku podobnie jak i Susskind był członkiem loży B’nai B’rith „Solidarność”, a w latach trzydziestych XX wieku pełnił funkcję prezesa Związku Żydowskich Stowarzyszeń Humanitarnych B’nai B’rith w Rzeczypospolitej. Jego los, podobnie jak los wielu przedstawicieli żydowskiej inteligencji, został tragicznie przerwany przez II wojnę światową. Zginął podczas akcji

sierpniowej we Lwowie, zastrzelony w szpitalu na terenie getta. Wcześniej w getcie lwowskim zmarła jego żona Joanna z domu Bernnholz.

Z kamienicą związany był również ich syn, **Jerzy Rattler**, także mieszkaniec Batorego 2. W 1927 roku ukończył Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego, a w 1937 roku został wpisany na listę adwokacką. Prowadził kancelarię przy ulicy Jagiellońskiej 9, kontynuując rodzinne tradycje prawnicze. Po wybuchu II wojny światowej przebywał w Kownie, a latem 1941 roku znalazł się na liście osób objętych japońską wizą tranzytową wystawioną przez konsula Chiune Sugiharę. Nie wiadomo jednak, czy zdołał wówczas opuścić Europę. Jego dalsze losy pozostają nieznane.

Wśród mieszkańców kamienicy przy ulicy Batorego 2 pojawia się także **Józef Liban**. Jego nazwisko prowadzi wprost do jednej z najbardziej rozpoznawalnych historii przemysłowego Krakowa i Podgórza. Ojcem Józefa był Władysław Liban-Zawojski, bratanek Bernarda Libana. Bernard Liban był przedsiębiorcą działającym na Podgórzu, prowadząc m.in. wytwórnię wyrobów gipsowych oraz cementownię na Bonarce. W pierwszych latach XX wieku wraz z Władysławem Libanem założył w rejonie Borku Fałęckiego Fabrykę Produktów Chemicznych, produkującą nawozy, oraz Pierwszą Galicyjską Fabrykę Sody Amoniakalnej, którą w 1909 roku wydzierżawił koncern Solvay.

Śmierć Józefa Libana w kwietniu 1931 roku odbiła się szerokim echem w prasie krakowskiej. Nawet po kilku miesiącach, w czerwcu „Ostatnie Wiadomości Krakowskie” poświęciły jej obszerny, sensacyjny artykuł:

„Wielkie wrażenie w pewnych sferach naszego miasta wywołała nagła śmierć śp. Józefa Libana, syna śp. Władysława Libana-Zawojskiego, radcy miejskiego i asesora Izby Handlowo-Przemysłowej w Krakowie.

Śp. Józef Liban, pochodzący ze znanej patrycjuszowskiej rodziny żydowskich przemysłowców, był zięciem również wybitnego przemysłowca p. Ehrenpreisa, z którym jednak z powodów rodzinnych od dwóch lat musiał zerwać wszelkie stosunki, straciwszy poprzednio cały swój wielki majątek na operacjach giełdowych. Równocześnie zmarły rozszedł się z żoną. Mimo to nie okazywał z powodu tych wszystkich przejść zbyt wielkiego przygnębienia i cieszył się zawsze, dla swej pogody umysłu i mimo swych czterdziestu lat, dla swego prawdziwie młodzieńczego humoru, ogólną sympatią.

Toteż wieść o nagłym zgonie śp. Libana zaskoczyła po prostu wszystkich. Już na pogrzebie, w którym wzięły udział liczne rzesze znajomych i przyjaciół, czyniono uwagi o nienaturalnie szybkiej śmierci zmarłego, zwłaszcza że z całą pewnością stwierdzono, iż śmierć nie nastąpiła skutkiem wady serca, co w tym wypadku jedynie ten nagły zgon mogłoby usprawiedliwić. A więc co było przyczyną śmierci? Od razu tu i ówdzie szeptano, a dzisiaj już ogólnie się mówi, że przyczyną mogła być tylko trucizna.”

(Ostatnie Wiadomości Krakowskie, 1931, nr 11)

W pierwszych latach powojennych w budynku mieścił się **Miejski Zakład Małych Dzieci**, pełniący funkcję domu małego dziecka i żłobka dla dzieci do lat trzech. W 1946 roku „Echo Krakowa” zwracało uwagę, że choć kamienica była budynkiem „porządnym”, nie była przystosowana do tej funkcji, m.in. ze względu na ciasnotę oraz brak ogrodu i placu do zabaw. Jednocześnie podkreślano dobre prowadzenie placówki oraz dobry stan zdrowia dzieci.

W kolejnych latach mieściła się tu także siedziba **Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego**. Był to już zupełnie inny etap w dziejach kamienicy, oderwany od jej przedwojennego świata mieszkańców i biografii.

Przemiany funkcji budynku, od prywatnej kamienicy czynszowej po instytucje powojenne, pokazują, jak zmieniały się realia życia w Krakowie XX wieku.

Artykuł autorstwa Lany Dadu - Dawny Kraków

Bibliografia:

Czech, Józef. *Kalendarz Krakowski na rok ... (różne roczniki)*. Kraków: Drukarnia Józefa Czecha. Dostęp online: <https://mbc.malopolska.pl>

Heksel, Bartosz. *Żydowskie adwokaci w przedwojennym Krakowie*. Kraków: Wydawnictwo EMG, 2020.

Mikulski, Stefan. *Wielka Księga Adresowa Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa i Królewskiego Wolnego Miasta Podgórze*. Kraków: Wydawnictwo Stefana Mikulskiego, 1908, 1912. Dostęp online: <https://jbc.bj.uj.edu.pl>

Spis ludności miasta Krakowa za lata 1880–1921. Archiwum Narodowe w Krakowie. Dostęp online: www.szukajwarchiwach.gov.pl.

Zanim wyrosły mury. Żydzi w Podgórzu, red. Piotr Figiel. Kraków: Muzeum Krakowa, 2023.

Czasopisma i prasa:

Dziennik Rozporządzeń dla Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa, 1890

Echo Krakowa, 1946, nr 92

Nowa Reforma, numer poranny, 1907, nr 304

Nowa Reforma, numer poranny, 1909, nr 202

Ostatnie Wiadomości Krakowskie, 1931, nr 11

Przegląd Kobiety, 1919, nr 7

**Magiczny
Kraków**

Strony internetowe:

jewishgen.org

wielcy.pl